

De gebruikswaarde van de Gezondheidsplanner Varkens onder praktijkomstandigheden

Martien Bokma-Bakker en Gisabeth Binnendijk, P.V.

In 1998 is de Gezondheidsplanner Varkens op 60 praktijkbedrijven uitgetest. De resultaten van de **testfase** zijn zo perfectiefvol dat besloten is om de Gezondheidsplanner verder praktijkrijp te maken en breedschalig in de praktijk te introduceren. De huidige **Diergezondheids-Registratiemodule (DGR)** bij de managementsystemen zal de basis vormen voor automatisering van de Gezondheidsplanner.

In 1998 is de meetwaarde van de Gezondheidsplanner Varkens onder praktijkomstandigheden uitgetest. De Gezondheidsplanner Varkens heeft tot doel om de planning, uitvoering en evaluatie van de gezondheidszorg op het bedrijf te ondersteunen. De planner bevat: a) een periodieke evaluatie van de gezondheidssituatie aan de hand van gezondheids- en productiekenngetallen, met behulp van streefdoelen, b) een systematische check op bedrijfsrisicofactoren (hygiëne, klimaat et cetera) en c) een gedeelte voor een specifieke analyse en aanpak van op het bedrijf voorkomende gezondheidsproblemen. Dit laatste deel is uitgewerkt voor luchtwegaandoeningen en speendiarree.

Zestig bedrijven met varkens hebben aan de proef deelgenomen (zeugen-, vleesvarkens- en gesloten bedrijven). De proef is uitgevoerd door het Praktijkonderzoek Varkenshouderij in samenwerking met diverse organisaties uit het veld: Hendrix' UTD, De Landbouwvoorlichting, Dierenartsenpraktijk Diesse, Dierenartsenpraktijk Coevorden, de Gezondheidsdienst voor Dieren en het Agrarisch Telematica Centrum. Ieder bedrijf is bij het gebruik van de Gezondheidsplanner begeleid door de eigen dierenarts en bedrijfsvoorlichter.

De meetwaarde van de Gezondheidsplanner Varkens voor het gezondheidsmanagement is vooral afgemeten aan de "waardering" die de gebruiker eraan gaf. Hiertoe is aan het begin en aan het eind van de proef een enquête afgenomen onder deelnemers en begeleiders. Daarnaast zijn diverse productie- en gezondheidskenngetallen, die door de bedrijven bij de periodieke evaluatie van de gezondheidssituatie zijn gebruikt, centraal verzameld om onder andere een indruk te krijgen van de niveaus van de

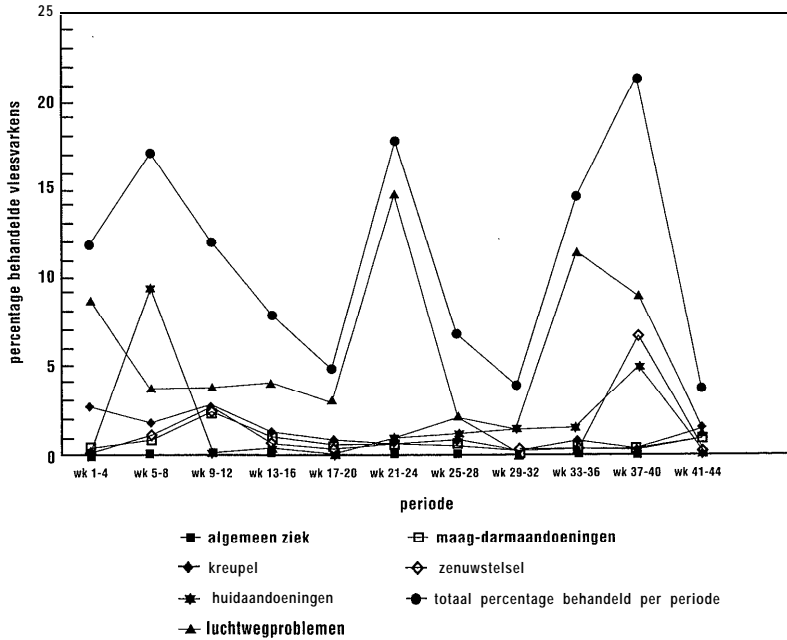
nieuwe gezondheidskenngetallen. Qua productiekenngetallen bleken de proefbedrijven goed vergelijkbaar te zijn met de landelijke gemiddelden (SIVA-kenngetallenspiegel september '98).

Monitoring gezondheidssituatie met behulp van kengetallen

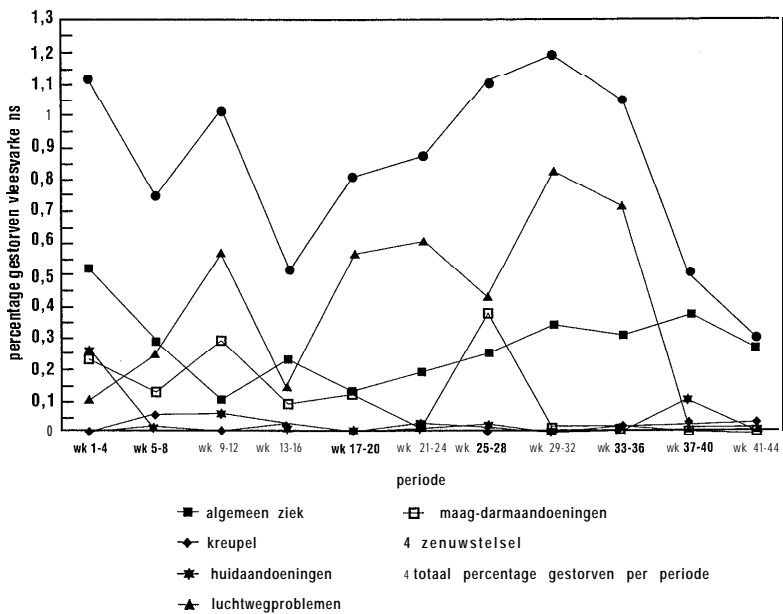
Bij aanvang van de proef (start-enquête) vond 63% van de varkenshouders het inzicht in de ontwikkeling van chronische aandoeningen op het bedrijf matig tot onvoldoende. 79% van de varkenshouders vond dat ze niet tijdig genoeg signalen ontvingen van sluimerende ziekten. Met het doel dit inzicht te vergroten zijn tijdens de proefperiode iedere vier weken gezondheidskenngetallen (% sterfte vanwege diarree, % behandeld vanwege kreupelheid et cetera) (handmatig) berekend en geanalyseerd. Hierbij zijn de rekenregels van de DGR-gezondheidsmodule gevolgd. In figuur 1 en figuur 2 zijn als voorbeeld het percentage behandelde vleesvarkens en het percentage gestorven vleesvarkens met veterinaire reden per vierweekse periode weergegeven.

Ondanks interpretatieproblemen (de berekeningswijze is anders dan bij de bestaande kengetallen voor % uitval) is het periodiek analyseren van onder andere gezondheidskenngetallen door deelnemers en begeleiders in het algemeen positief beoordeeld. Tabel 1 geeft hiervan een overzicht.

Ongeveer een kwart van de deelnemers en begeleiders vond dat het gebruik van de kengetallen uit de Gezondheidsplanner op het bedrijf weinig of niets toevoegde aan het inzicht in de gezondheidssituatie op het bedrijf: De tijdrovende handmatige verwerking van gezondheidskenngetallen speelde hierbij een rol.

Figuur 1: Percentage veterinair behandelde vleesvarkens per vierweekse periode (aantal behandelingen als percentage van het aantal gemiddeld aanwezige vleesvarkens in die periode)

Figuur 2: Percentage gestorven vleesvarkens per vierweekse periode (aantal gestorven dieren als percentage van het aantal gemiddeld aanwezige vleesvarkens in die periode)

Analyse van bedrijfsrisicofactoren

Bij het werken met de Gezondheidsplanner horen verschillende checklists van risicofactoren, waaronder checklists voor klimaat, hygiëne en vaccinatie. Bij aanvang van de proef (start-enquête) gaf 58% van de varkensbedrijven aan dat ze matig tot onvoldoende zicht had op zwakke punten in de bedrijfsvoering. Door gebruik van de checklists, waarmee potentiële risicofactoren systematisch worden doorlopen, is deze situatie verbeterd (zie tabel 2).

Uitbreiding "Specifieke ziekten"

In de eind-enquête is aangegeven dat het onderdeel "Specifieke ziekten" dient te worden uitgebreid met meerdere groepen ziekten. De meest genoemde zijn: streptococce-problematiek, reproductie- en vruchtbaarheidsstoornissen, oormecrose-problematiek, kreupelheden en diarree bij vleesvarkens.

Aanbevelingen en vervolg

Uit de proef komen diverse aanbevelingen naar voren voor de aanpassing en praktijkintroduktie van de Gezondheidsplanner. Enkele belangrijke zijn:

- realiseren van een eenmalige en eenduidige registratie van behandelingen en sterfte in de stal,

geschikt voor meerdere doeleinden (IKB, medicijnlogboek, MIS, Gezondheidsplanner);

- extrapolatie van de viertwekse gezondheidskengetallen naar percentage behandelingen en sterfte op jaarbasis; hiermee wordt de interpretatie ervan vereenvoudigd en is externe vergelijking mogelijk
- inbouw van de Gezondheidsplanner in de DGR-gezondheidsmodule bij managementsystemen;
- verbetering van de betrouwbaarheid van teruggekoppelde slachtlijngegevens;
- versterking van de samenwerking tussen varkenshouder, dierenarts en voorlichter;
- nagaan of, en zo ja hoe, gegevens vanuit de Gezondheidsplanner kunnen worden benut voor monitoring van dierziekten in regio en/of land.

Gezien het perspectiefvolle resultaat van de testfase is besloten om de Gezondheidsplanner Varkens verder praktijkrijp te maken en breedschalig in de praktijk te introduceren. LTO-Nederland heeft de aansturing hiervan op zich genomen. Het vervolgtraject is inmiddels in gang gezet. Als eerste product zal begin 2000 een verkorte papieren versie van de Gezondheidsplanner op de bedrijven worden geïntroduceerd. Daarnaast zal de DGR-gezondheidsmodule de basis vormen voor automatisering van de verschillende onderdelen van de Gezondheidsplanner. Eind 2000 zal de geïntegreerde module bij de managementsystemen beschikbaar komen. ■

Tabel 1: Mening van varkenshouders en begeleiders over de meetwaarde van het gebruik van kengetallen in de Gezondheidsplanner (eind-enquêtes)

	varkenshouder	dierenarts	voorlichter
eerder duidelijk wanneer een probleem ontstaat	71%	84%	67%
beter inzicht in de gezondheidssituatie	73%	70%	73%

Tabel 2: Mening van varkenshouders en begeleiders over het gebruik van de checklists met risicofactoren in de Gezondheidsplanner (eind-enquêtes)

	varkenshouder	dierenarts	voorlichter
beter zicht op sterke en zwakke punten in de bedrijfsvoering	71%	89%	87%
heeft geleid tot verbeterd preventieplan	62%	n.v.t.	n.v.t.